

УДК 355(477):004:378:377:14:001

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.82.295098>

ЗАДОРОЖНИЙ ДМИТРО

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7759-5773>

(Полтава)

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: dmytro23zadorozhnyi@gmail.com

ПРОЄКТНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЯК ПРОБЛЕМА НАУК ПРО ОСВІТУ

Анотація. У статті здійснено аналіз та обґрунтування науково-теоретичних основ змісту проєктно-аналітичної діяльності та розвитку проєктно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів. Констатовано, що у сучасних умовах військово-політичного контексту високі вимоги до рівня професійної підготовки офіцерів, обумовлені постійним удосконаленням військової техніки та змінами в умовах бойових дій. Проєктно-аналітична діяльність визначається як ключовий елемент, що забезпечує ефективність інших видів діяльності військових фахівців. Підкреслюється, що проєктно-аналітична компетентність майбутніх офіцерів включає інтегративні якості та вміння, необхідні для аналізу та проєктування результатів військово-професійної підготовки.

Доведено, що проєктно-аналітична компетентність військових офіцерів включає в себе різноманітні аспекти, такі як ставлення до інформації, критичне мислення, інформаційно-аналітичні знання, навички та вміння. Проєктно-аналітична діяльність та компетентність розглядаються як основа військової підготовки, сприяючи розвитку особистісних якостей майбутніх офіцерів, таких як аналітичне мислення, уважність, творчість та відповідальність. У дослідженні визначено структуру проєктно-аналітичної діяльності офіцера, що включає предмет, мотиви, мету, засоби, умови організації та здійснення, результат. Підкреслюється, що процес підготовки майбутніх офіцерів до проєктно-аналітичної діяльності в системі військово-професійної освіти включає послідовні етапи: мотиваційно-цільовий, теоретико-аналітичний, практично-професійний і військово-спеціалізувальний навчання. Також встановлено, що проєктно-аналітична компетентність виконує мотиваційно-цільову, інформаційно-аналітичну, прогностичну, організаційну і контрольню-корегувальну функції в системі військово-професійної освіти. Узагальнено, що проєктно-аналітична діяльність офіцерів, визнана пріоритетною в військово-професійній сфері, вимагає спеціалізованої підготовки майбутніх військових; вона сприяє розвитку креативності, самостійності та інновацій фахівців.

Ключові слова: майбутній офіцер, військово-професійна підготовка, проєктно-аналітична діяльність, проєктно-аналітична компетентність, аналітичне мислення.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обумовлена потребою у підвищенні науково-педагогічних засад вдосконалення підготовки майбутніх офіцерів до аналітичної діяльності відповідно до вимог, які ставляться до офіцерських кадрів у сучасних умовах.

В умовах сучасного військово-політичного контексту високі вимоги ставляться до рівня професійної підготовки офіцерів, що обумовлено постійним удосконаленням і розвитком систем озброєння та військової техніки, теорії і практики ведення бойових дій, а також появою нових групувань військ і ускладненням методів їхнього використання та забезпечення. Нові соціально-політичні умови вимагають від майбутніх офіцерів здатності швидко реагувати на постійні зміни під час виконання завдань за призначенням, приймати нестандартні рішення в умовах обмежених інформаційних та часових ресурсів, аналізувати складену обстановку (як під час ведення бойових дій, так і в умовах повсякденної діяльності підрозділів), передбачати наслідки своєї військово-професійної діяльності.

В сучасних умовах вимоги до рівня підготовленості офіцерів у сфері аналітичної діяльності зазнають значних змін, відповідальність військового фахівця за інформаційно-аналітичне забезпечення прийнятих рішень зростає. У зв'язку з цим актуальним завданням для сучасної практики військово-професійної підготовки офіцерських кадрів є пошук шляхів та методів вдосконалення підготовки майбутніх офіцерів до проєктно-аналітичної діяльності, формування у військових фахівців готовності своєчасно та якісно приймати рішення в різних умовах бойової обстановки, прогнозуючи результати цих рішень.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблематика формування кваліфікованих фахівців у галузі військової педагогіки вивчається в низці досліджень Л. Кандибовича, А. Ліготського, В. Маслова,

В. Ягупова. Специфіку військової педагогіки та психології вивчали Д. Іщенко, М. Нецадим, О. Шенична; фахову підготовку майбутніх офіцерів у військових ЗВО – О. Борознюк, Л. Олійник, Т. Площинська, І. Романюк, О. Торічний, О. Щербій та ін.; загальні питання формування у майбутніх офіцерів професійної компетентності представлені у публікаціях В. Васищева, А. Бухуна, Є. Денисенка, Л. Кравченко, С. Марченкова, Ю. Мельничука, О. Мейка, П. Онищука, П. Хоменка та ін.; теоретичні та методичні основи готовності майбутніх офіцерів до виконання службових обов'язків розглянуто у дослідженнях О. Багаса, О. Корносенко, О. Михайлишина, І. Платонова, В. Оніпко та ін.

Аналіз наукових досліджень з обраної проблематики показав, що незважаючи на всебічне висвітлення багатьох питань та безсумнівну теоретичну та практичну цінність цих робіт, проблема вдосконалення підготовки майбутніх офіцерів до проектно-аналітичної діяльності залишається відкритою для теоретичного осмислення та експериментального вивчення.

Метою дослідження є проведення аналізу та обґрунтування науково-теоретичних основ змісту проектно-аналітичної діяльності та особливостей розвитку проектно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу.

Аналіз особливостей військово-професійної діяльності офіцерів свідчить про те, що в сучасних умовах висуваються специфічні вимоги до військових фахівців, обумовлені різноманітністю професійних завдань та функціональними обов'язками: оцінка службових і морально-психологічних якостей особового складу; забезпечення бойової та мобілізаційної готовності підпорядкованих підрозділів; оцінка можливостей підрозділів, стану озброєння і військової техніки в підпорядкованих підрозділах і службах; забезпечення всіма видами забезпечення відповідно до установлених норм для бойових частин та підрозділів; організація економічної роботи, обліку та звітності з господарської діяльності; проведення виховної роботи з підлеглими.

У сучасних наукових розвідках відзначено, що військово-професійна діяльність майбутніх офіцерів включає проектно-дослідницьку, організаційно-управлінську, психолого-педагогічну, консультаційну, маркетингову, економічну, юридичну, аналітичну, експлуатаційну складові. В даному ряду, на нашу думку, особливе місце займає проектно-аналітична діяльність, яка забезпечує ефективність інших видів діяльності військових фахівців.

На основі аналізу літературних джерел встановлено, що проектно-аналітична компетентність майбутніх офіцерів є сукупністю інтегративних характеристик, особистісних і професійних якостей у фаховій сфері військової діяльності. Ця компетентність передбачає наявність спеціальних знань, вмінь та здатності до аналізу та проектування результатів військово-професійної підготовки (Мельничук, 2018).

У дослідження О. Мейко аналітична діяльність особистості майбутнього офіцера трактується як синергія аналітичного та синтетичного різновидів міркувань, що уможливають формулювання висновків, формування дій без обмежень не лише в дедуктивних міркуваннях, а й індуктивних та аналогічних. Погоджуємося з твердженням автора, що майбутній офіцер повинен вміти виокремлювати як аналітичні, так і синтетичні твердження, що є залежними один від одного (Мейко, 2020).

Аналітична компетентність, згідно з дослідженнями В. Ягупова, охоплює такі аспекти як ставлення до інформації та критичне осмислення її значущості, інформаційно-аналітичні знання, навички, вміння, здатності, професійно важливі якості та особистий досвід у сфері пошуку, оцінювання, використання, збереження, аналізу, оформлення та передачі інформації за допомогою різних засобів, методів і форм інформаційно-аналітичної діяльності. Це дозволяє майбутньому офіцеру оперативно орієнтуватися в інформаційному просторі та брати участь у його формуванні (Ягупов, 2012).

У рамках наших досліджень вважаємо за доцільне навести ознаки аналітичної компетентності, які були представлені у наукових працях С. Марченкова. Ці ознаки включають розуміння природи інформаційних процесів, вміння застосовувати методи аналізу даних, уміння визначати логічні зв'язки в системі накопиченої інформації, здатність до проблематизації та розгляду явищ і процесів з різних точок зору, навички знаходження необхідної інформації з різних джерел, включаючи інформаційні потоки у режимі реального часу, а також вміння аналізувати конкретні виробничі ситуації та використовувати інформаційні технології у пошуку джерел і літератури. Формування проектно-аналітичної компетентності дозволяє майбутнім офіцерам розвивати особистісні якості, такі як аналітичне мислення, здатність працювати з великим обсягом інформації, уважність, добра пам'ять, розвинена інтуїція, спостережливість, старанність, відповідальність, креативність, увага до деталей, широкий кругозір, цілеспрямованість, здатність завершувати поставлені завдання тощо. (Марченков, 2019).

В основі проектно-аналітичної компетентності лежить проектно-аналітична діяльність, що визначається як процес проектування, що включає усвідомлення змісту та значення проектування, володіння спеціальними знаннями, уміннями та навичками, а також здатністю обирати, оптимізувати та використовувати отримані знання та набуті уміння і навички. Проектно-аналітична діяльність визначається як спрямована на досягнення мети шляхом детальної розробки проблеми або технології, що має призвести до конкретного практичного результату. Основною метою проектно-аналітичної діяльності є перенесення відповідних знань, умінь та навичок у конкретний формат якісно та кількісно. Проектно-аналітична діяльність та проектне мислення формують основу проектно-аналітичної культури майбутнього офіцера. Однією з ключових характеристик проектно-аналітичної діяльності є здатність планувати,

перетворювати на основі заздалегідь продуманих проєктів та стратегій (Мельничук, 2018).

Аналіз навчальних програм з військової підготовки та результатів спільної діяльності студентів та викладачів, проведений П. Хоменком та Є. Денисенком дозволяє прийти до висновку, що зміст, форми та методи військово-професійної підготовки мають значний потенціал для засвоєння майбутніми офіцерами технологічних знань у галузях управління озброєнням та підрозділами, навчання та виховання військовослужбовців, експлуатації техніки та озброєння, розробки науково-технічної продукції, включаючи використання сучасних проєктно-аналітичних технологій (Хоменко, Денисенко, 2022).

Отже, у процесі формування професійної компетентності майбутніх офіцерів шляхом використання проєктної діяльності, відповідно до трактувань О. Торічного, можна визначити ключовим елементом розвиток базових кваліфікацій, які включають володіння загальнотеоретичними та спеціальними знаннями, навичками діяльності та універсальними вміннями, такими як робота з інформаційними системами (базовими та універсальними), педагогічними, психологічними, управлінськими, конфліктологічними та іншими аспектами тощо (Торічний, 2016).

Проєктно-аналітична діяльність представляє собою один із найбільш перспективних компонентів процесу військово-професійної підготовки, оскільки сприяє творчому саморозвитку та самореалізації здобувачів і формує всі необхідні компетентності, які включають полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні аспекти. Метод проєкту забезпечує самостійне здобування та систематизацію знань, розвиває здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, а також вміння розглядати проблему та приймати рішення.

Проєктно-аналітична діяльність визначається як конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на вирішення значущих проблем і досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування та реалізації проєкту. Вона є унікальним методом людської практики, пов'язаною із передбаченням майбутнього, створенням ідеального образу, реалізацією та оцінкою наслідків задумів.

Проєктно-аналітична діяльність сприяє продуктивному зв'язку між теорією і практикою в процесі військово-професійної підготовки та сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх офіцерів.

Важливим складником проєктно-аналітичної діяльності майбутніх офіцерів розвиток аналітичного мислення. Однією з особливостей аналітичного мислення, як зазначає Т. Площинська, є те, що офіцер, який володіє цими навичками, більш ефективно вирішує свої військово-професійні завдання; він в змозі відрізнити їх за складністю та важливістю, а також управляти своїми емоціями, не допускаючи їхнього впливу на процес прийняття стратегічних рішень. Оскільки навички, яких набувають майбутні офіцери у процесі військово-професійної підготовки, відображають вимоги сучасного суспільства, можна стверджувати, що володіння навичками аналітичного мислення розкриває значущий аспект спрямованості особистості. Така особистість має здатність до самовизначення та реалізації у військовій професії, а також формує основу для взаємодії з суспільством, взаємодії з іншими особами та самоідентифікації. Ці навички становлять основу професійного світогляду і є суттєвим фактором розвитку мотивації професійної активності, утворюючи принципи професіоналізму майбутнього офіцера (Площинська, 2021).

У структурі проєктно-аналітичної діяльності офіцера нами виділені: предмет (напрямок службової діяльності), мотив (внутрішні переконання особистості в необхідності здійснення проєктно-аналітичної діяльності), мета (аналіз фактичного стану і можливостей предмету проєктно-аналітичної діяльності), засоби (операції та процедури, аналітичні знання і вміння), умови організації та здійснення (часові, просторові, професійно-моральні), результат (висновки за підсумками проєктно-аналітичної діяльності). В процесі наукового пошуку нами встановлено, що підготовка майбутніх офіцерів до проєктно-аналітичної діяльності є важливим складником військово-професійної освіти і спрямована на формування готовності військових фахівців до практичної діяльності (психічного стану особистості, який включає усвідомлення ним цілей аналітичної діяльності, порядку її організації та здійснення, оцінку наявних умов, визначення найбільш ймовірних способів дій, прогнозування ймовірності досягнення результату, мобілізацію внутрішніх сил); вона проводиться протягом усього періоду військово-професійної підготовки в ЗВО, включає мотиваційно-цільовий, теоретико-аналітичний, практично-професійний і військово-спеціалізувальний етапи та виконує мотиваційно-цільову, інформаційно-аналітичну, прогностичну, організаційну і контрольно-корегувальну функції.

Кожен етап є фундаментом і передумовою досягнення загальної мети, а ефективна робота на них гарантує якість цієї підготовки в цілому. Основний акцент в цьому контексті робиться на етап військово-спеціалізувальної підготовки, під час якого найактивніше набуваються та формуються необхідні аналітичні знання, уміння, навички та досвід діяльності.

Ми вважаємо, що підвищення ефективності підготовки майбутніх офіцерів до проєктно-аналітичної діяльності можливе шляхом розробки та впровадження гуманітарно-педагогічної технології, що містить цільовий (взаємопов'язаний і взаємообумовлений комплекс цілей, завдань та дидактичних принципів їх реалізації), мотиваційний (формування у майбутніх військових фахівців професійної мотивації (мотивації до проєктно-аналітичної діяльності), змістовий (перелік знань і вмінь, якими повинен володіти майбутній офіцер для здійснення проєктно-аналітичної діяльності), операційно-діяльнісний (система пояснювально-ілюстративних і інтерактивних форм і методів навчання проєктно-аналітичної діяльності) та оціночно-результативний (характеристика рівнів готовності до проєктно-аналітичної діяльності, критерії, сукупність методик їх вимірювання та оцінки) компоненти.

Проектно-аналітична діяльність майбутніх офіцерів є важливим елементом військово-професійної підготовки, спрямованим на розвиток навичок роботи в інформаційному просторі, професійного саморозвитку, творчості, інформаційної культури та самостійної діяльності. Ця форма навчання сприяє удосконаленню та систематизації знань, розвитку професійно-значущих умінь і навичок, необхідних для успішної діяльності в професійній та кар'єрній сферах.

Висновки. Отже, проектно-аналітична діяльність офіцерів, яка є одним із пріоритетних видів діяльності у військово-професійній сфері, потребує спеціальної підготовки та проведення комплексу заходів на всіх етапах навчання майбутніх військових фахівців у ЗВО. Проектно-аналітична діяльність є засобом стимулювання креативності, самостійності та прагнення до створення ідеальних та реальних інновацій у військово-професійній сфері. Така стратегія дозволяє формувати та розвивати специфічні навички проектування, включаючи проблематизацію, цілепокладання, планування, самоаналіз, рефлексію, презентацію результатів та вміння працювати з інформацією. Застосування проектно-аналітичної діяльності сприяє розвитку особистісної індивідуальності, різних видів мислення, творчих здібностей, навичок роботи в групах, вирішенню завдань у нетипових ситуаціях, а також умінь вибору, освоєння та використання технологій; вона також сприяє проведенню досліджень та розвитку професійного саморозвитку, сприяючи становленню особи як професіонала військової сфери.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці методичного забезпечення розвитку проектно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів у навчальному процесі військових ЗВО України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Марченков С. М. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів збройних сил України: науково-педагогічний аспект. *Проблеми створення, випробування, застосування та експлуатації складних інформаційних систем*. 2019. № 17. С. 89–97.
- Мейко О. В. Сутність інформаційно-аналітичної компетентності у прийнятті рішень щодо формування структур прикордонних підрозділів. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С. 176–180.
- Мельничук Ю. Критерії, показники та рівні сформованості проектно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. *Молодий вчений*. 2018. № 1 (53). С. 357–361.
- Площинська Т. Ю. Обґрунтування поняття «навички аналітичного мислення офіцерів-прикордонників». *Теорія і методика професійної освіти*. 2021. Вип. 37. С. 251–255.
- Торічний О. В. Підготовка до проектно-аналітичної діяльності як засіб забезпечення професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2022. № 3 (30), ч. 2. С. 501–521.
- Хоменко П., Денисенко Є. Технологічна компетентність майбутніх офіцерів як проблема наук про освіту. *Українська професійна освіта*. 2022. № 12. С. 78–86.
- Ягупов В. В. Інформаційно-аналітична компетентність керівників професійно-технічних навчальних закладів: поняття, зміст і структура. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*. 2012. № 3. С. 75–81.

REFERENCES

- Khomenko, P., & Denysenko, Ye. (2022). Tekhnolohichna kompetentnist maibutnix ofitseriv yak problema nauk pro osvitu [Technological competence of future officers as a problem of educational sciences]. *Ukrainska profesiina osvita [Ukrainian professional education]*, 12, 78-86 [in Ukrainian].
- Marchenkov, S. M. (2019). Formuvannya informatsiino-analitychnoi kompetentnosti maibutnix ofitseriv zbroinykh syl Ukrainy: naukovo-pedahohichnyi aspekt [Formation of informational and analytical competence of future officers of the armed forces of Ukraine: scientific and pedagogical aspect]. *Problemy stvorennia, vyprobuvannia, zastosuvannia ta ekspluatatsii skladnykh informatsiinykh system [Problems of creation, testing, application and operation of complex information systems]*, 17, 89-97 [in Ukrainian].
- Meiko, O. V. (2020). Sutnist informatsiino-analitychnoi kompetentnosti u pryiniatti rishen shchodo formuvannia struktur prykordonnnykh pidrozdiliv [The essence of informational and analytical competence in decision-making regarding the formation of structures of border units]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia [Law and public administration]*, 2, 176-180 [in Ukrainian].
- Melnichuk, Yu. (2018). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti proiektno-analitychnoi kompetentnosti maibutnix ofitseriv-trykordonnnykh [Criteria, indicators and levels of development of project-analytical competence of future border officers]. *Molodyi vchenyi [A young scientist]*, 1 (53), 357-361 [in Ukrainian].
- Ploshchynska, T. Yu. (2021). Obhruntuvannia poniattia «navychky analitychnoho myslennia ofitseriv-trykordonnnykh» [Justification of the concept of "analytical thinking skills of border guards"]. *Teoriia i metodyka profesiinoi osvity [Theory and methodology of professional education]*, 37, 251-255 [in Ukrainian].
- Torichnyi, O. V. (2022). Pidhotovka do proiektnoi diialnosti yak zasib zabezpechennia profesiinoi kompetentnosti maibutnix ofitseriv-trykordonnnykh [Preparation for project activities as a means of ensuring the professional competence of future border guards]. In *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi trykordonnoi sluzhby Ukrainy. Pedahohichni nauky [Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. Pedagogical sciences]* (No. 3 (30), p. 2, pp. 501-521). Khmelnytskyi: Vyd-vo NADPSU [in Ukrainian].
- Yahupov, V. V. (2012). Informatsiino-analitychna kompetentnist kerivnykh profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv: poniattia, zmist i struktura [Informational and analytical competence of managers of vocational and technical educational institutions: concept, content and structure]. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy [Scientific Bulletin of the Institute of Vocational and Technical Education of the National Academy of Sciences of Ukraine]*, 3, 75-81 [in Ukrainian].

DMYTRO ZADOROZHNYI

PROJECT- ANALYTICAL ACTIVITY OF FUTURE OFFICERS AS A PROBLEM OF EDUCATION SCIENCE

Annotation. In current conditions of the military-political context there are high demands on the level of professional training of officers due to the constant improvement of military equipment and changes in the conditions of combat operations. The purpose of the research is to analyze and substantiate the scientific and theoretical foundations of the content of project-analytical activity and the development of project-analytical competence of future officers. The features of military-professional activities are analyzed, where specific requirements for military specialists are imposed. Project-analytical activity is defined as a key element that ensures the effectiveness of other activities of military specialists. It is emphasized that project-analytical competence of future officers includes integrative qualities and skills necessary for the analysis and design of the results of military-professional training.

Project-analytical competence of military officers includes various aspects, such as attitude to information, critical thinking, information-analytical knowledge, skills and abilities. Project-analytical activity and competence are considered as the basis of military training, contributing to the development of personal qualities of future officers, such as analytical thinking, attentiveness, creativity and responsibility. It is emphasized that military specialists must be capable of navigating the information space and actively participating in its formation.

The research defines the structure of the officer project-analytical activities, including the subject, motives, purpose and means, conditions of organization and implementation and results. The authors emphasize that the process of preparing future officers for project-analytical activity in the system of military-professional education includes successive stages: motivational and target, theoretical and analytical, practical and professional, military-specialized training. It is also established that project-analytical competence performs motivational and target, information-analytical, prognostic, organizational and control-corrective functions.

Project-analytical activity of officers, recognized as a priority in the military-professional sphere, requires specialized training of future military personnel; it contributes to the development of creativity, independence and innovation of specialists.

Keywords: *future officer, military-professional training, project-analytical activity, project-analytical competence, analytical thinking.*